

DOPUNA PROCJENE RANJIVOSTI OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA OD PRANJA NOVCA

5.1. UVODNE NAPOMENE

5.1.1 Procjena rizika od pranja novca

Tržište osiguranja u BiH čine dva entitetska tržišta osiguranja: tržište RS i tržište FBiH, koja su regulisana entitetskim zakonskim propisima iz oblasti osiguranja, dok je oblast sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (u daljem tekstu: SPN/FTA) regulisana Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti¹ (u daljem tekstu: Zakon o SPN/FTA), Pravilnikom o sprovođenju Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i Uputstvom o načinu popune obrazaca i elektronskog unosa podataka za prijavu novčanih transakcija od strane obveznika², na nivou Bosne i Hercegovine i entitetskim zakonskim i podzakonskim propisima.

Učesnici na tržištu osiguranja u BiH su društva za osiguranje, brokери u osiguranju, zastupnici u osiguranju, koji su putem svojih kanala prodaje izloženi riziku pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (u daljem tekstu: PN/FTA).

Podgrupa 5 je izvršila analizu i procjenu ranjivosti sektora osiguranja od PN/FTA u pogledu pravnog okvira, odnosno procjene sveobuhvatnosti pravne mreže, obveznika na tržištu osiguranja, obima i strukture tržišta osiguranja, efikasnosti procedura, praksi nadzora, načina organizovanja i provođenja nadzora u domenu SPN/FTA (neposredni i posredni nadzor), provođenja mjera za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA u sektoru osiguranja u BiH (mjera identifikacije klijenta, indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija, praćenja klijenata, vođenje evidencija i izvještavanje o sumnjivim klijentima i transakcijama

Analiza i procjena ranjivosti sektora osiguranja izvršena je na osnovu postojeće zakonske regulative iz oblasti SPN/FTA i drugih propisa, prikupljenih podataka i informacija sa tržišta osiguranja u BiH putem javno dostupnih podataka, namjenski prikupljenih informacija i podataka od obveznika provođenja mjera SPN/FTA putem upitnika pripremljenog za potrebe procjene rizika u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: PR u BiH), te nadzornih i statističkih izvještaja, prikupljenih informacija i podataka iz nadzora Agencije za osiguranje Republike Srpske i Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: entitetske agencije).

5.1.2 Ocjena ranjivosti sektora osiguranja

¹ „Službeni glasnik BiH“, br. 47/14 i 46/16

² „Službeni glasnik BiH“, broj: 41/15

Na osnovu prikupljenih podataka i izvršenih analiza Podgrupa 5 je izvršila procjenu ranjivosti sektora osiguranja od pranja novca u Bosni i Hercegovini, ocjenjujući da je „nizak nivo“ - ocjena 0,23, što znači da postoje prijetnje od navedenog rizika u manjem obimu. Konačna ocjena je dobijena na osnovu procijenjenih vrijednosti opštih ulaznih varijabli i procjene ranjivosti po pojedinačnim proizvodima, kao što se može vidjeti na sljedećoj slici:

Slika 1. Procijenjene vrijednosti opštih ulaznih varijabli za sektor osiguranja u BiH

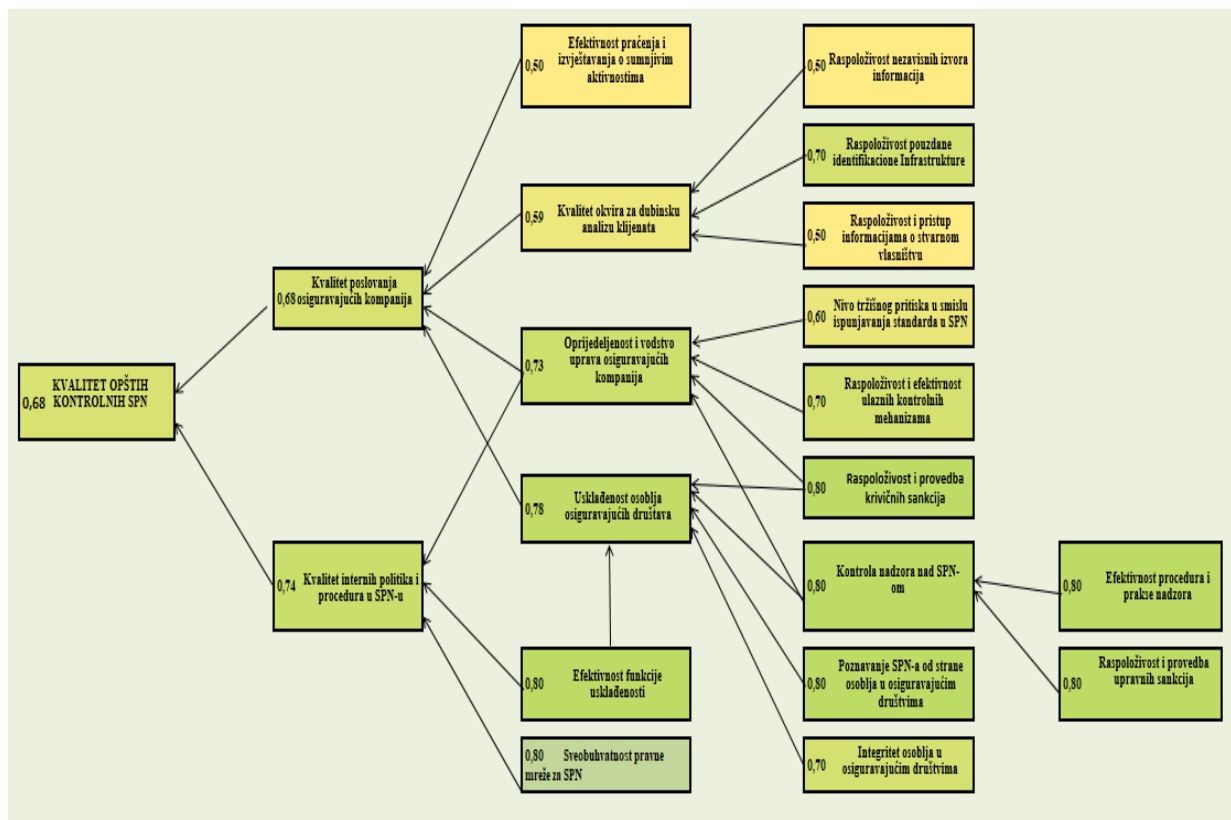
SEKTOR OSIGURANJA	PROCIJENJENA VRIJEDNOST
A. OPŠTE ULAZNE VARIJABLE	
Sveobuhvatnost pravne mreže za SPN	(0.7) High 0,7
Efektivnost procedura i prakse nadzora	(0.8) Very High 0,8
Raspoloživost i provedba upravnih sankcija	(0.8) Very High 0,8
Raspoloživost i provedba krivičnih sankcija	(0.8) Very High 0,8
Raspoloživost i efektivnost ulaznih kontrolnih mehanizama	(0.7) High 0,7
Integritet osoblja društava za osiguranje	(0.7) High 0,7
Poznavanje SPN-a od strane osoblja društava za osiguranje	(0.8) Very High 0,8
Efektivnost sistema za usklađenost	(0.8) Very High 0,8
Efektivnost praćenja i izvještavanja o sumnjivim aktivnostima	(0.5) Medium 0,5
Nivo tržišnog pritiska na ispunjavanje standarda SPN	(0.6) Medium High 0,6
Raspoloživost i pristup informacijama o stvarnom vlasništvu	(0.5) Medium 0,5
Raspoloživost pouzdane infrastrukture za identifikaciju	(0.7) High 0,7
Raspoloživost nezavisnih izvora informacija	(0.5) Medium 0,5

Ovakva ocjena rezultat je činjenica da:

- sektor osiguranja ima adekvatne zakonske i podzakonske propise, te provedbene smjernice po pitanju preventivnih mjera i nadzora za sprečavanje pranja novca koji je usaglašen sa međunarodnim preporukama i standardima FATF,
- je u Bosni i Hercegovini krivičnim zakonima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisano da se krivično djelo pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti odnosi na pranje novca povezano sa predikatnim krivičnim djelima iz tog zakona, kao i sa radnjama pranja novca koje uključuju element inostranosti,
- učešće sektora osiguranja u strukturi finansijskih usluga je, posmatrano kroz učešće bilansne sume, nisko i na dan 31.12.2021. godine je iznosilo 5,47%,
- učešće premije osiguranja u BDP na dan 31.12.2021. godine na nivou BiH je iznosilo 2,12%,
- premija po stanovniku je na dan 31.12.2021. godine iznosila 137 USD i niža je u odnosu na razvijena tržišta i tržišta u razvoju,

- učešće premije životnog osiguranja u ukupnoj obračunatoj premiji osiguranja je na niskom nivou iako bilježi kontinuirani rast i na dan 31.12.2021. godine je iznosilo 21,36%,
- u strukturi proizvoda životnog osiguranja i drugih proizvoda uz životno osiguranje dominira mješovito životno osiguranje (osiguranje za slučaj smrti i doživljenja) sa učešćem od 59,42 % na dan 31.12.2021. godine. Karakteristike ovog proizvoda u BiH su nizak iznos prosječne premije po polisi, dugo trajanje osiguranja, osiguranje sa štednom komponentom i niskim prinosom na uložena sredstva, veliki gubici u slučaju raskida polise prije ugovorenog roka naročito u prvim godinama, premija se plaća bezgotovinski u ratama, zanemarivo mali broj polisa kod kojih je premija plaćena jednokratno gdje je uglavnom riječ o obnavljanju polise u slučaju doživljenja tako da proizvod nije podložan pranju novca,
- u toku 2021. godine na tržištu osiguranja u BiH jedno društvo je zaključilo prve police životnog osiguranja sa investicijskom komponentom (Unit Linked),
- svi obveznici imaju imenovana lica zadužena za provođenje mjera za sprečavanje pranja novca,
- entitetske agencije za osiguranje imaju kvalifikovana i osposobljena lica koja vrše neposredni i posredni nadzor na tržištu osiguranja u segmentu SPN/FTA,
- entitetske agencije za osiguranje u toku provođenja nadzora vrše kontrolu internih akata obveznika SPN vezano za uspostavljanje prekograničnih korespondentskih odnosa. Društva za osiguranje imaju mali broj klijenata-nerezidenata. Uplata premije osiguranja iz „off shore“ destinacija nije bilo,
- entitetske agencije u toku izdavanja dozvola za rad, te izdavanja dozvola za rad i ovlašćenja zastupnika i brokera u osiguranju i izdavanja saglasnosti licima na značajnom položaju u društvu za osiguranje (direktor, izvršni direktor, izvršni članovi upravnog odbora, članovi nadzornih organa) provode posebno propisan postupak u skladu sa zakonskim propisima,
- većina društava za osiguranje u BiH koja obavljaju djelatnost životnog osiguranja su u vlasništvu grupacija sa sjedištem u zemljama članicama Evropske unije (u daljem tekstu: EU) koje, kako bi bile usklađene sa direktivama EU i preporukama FATF-a, imaju direktan uticaj na poslovanje i zahtijevaju primjenu propisa iz oblasti SPN/FTA.

Slika 2. Mapa ranjivosti sektora osiguranja u BiH

5.2. Regulatorni okvir

Oblast SPN/FTA u sektoru osiguranja regulisana je Zakonom o SPN/FTA, Pravilnikom o sprovođenju Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i Uputstvom o načinu popune obrazaca i elektronskog unosa podataka za prijavu novčanih transakcija od strane obveznika. Pored Zakona o SPN/FTA, u entitetske zakone su implementirane odredbe koje se odnose na primjenu i sprovođenje aktivnosti vezanih za SPN/FTA od strane obveznika i entitetskih Agencija. Na osnovu navedenih zakona entitetske agencije i Agencija za osiguranje u BiH donijele su smjernice u oblasti osiguranja vezano za provođenje mjera SPN/FTA i to:

- Smjernice za procjenu rizika i provođenje Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti entitetskim agencijama za nadzor osiguranja u Bosni i Hercegovini od 31.01.2015. godine, Agencija za osiguranje u BiH,
- Smjernice za procjenu rizika i provođenje Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u osiguranju – Prečišćeni tekst (UO-26/17 od 30.11.2017. godine), Agencija za osiguranje Republike Srpske,
- Smjernice za procjenu rizika i provođenje Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u oblasti osiguranja od 27.10.2017. godine, Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine.

U cilju primjene navedenih propisa obveznici provođenja mjera SPN/FTA na tržištu osiguranja u BiH (u daljnjem tekstu: obveznici) su donijeli interne akte o sprovođenju mjera za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA.

Zakonom o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini³ regulira se oblast osiguranja u BiH na način da se osigura neophodna koordinacija zakona o osiguranju u oba entiteta, dok je entitetskim zakonima o osiguranju⁴ uređena djelatnost osiguranja u entitetima BiH (RS i FBiH), po pitanju osnivanja, poslovanja, nadzora i prestanka rada društava za osiguranje i reosiguranje. Ovim zakonima uvedeni su posebni propisi koji se primjenjuju na društva za osiguranje i reosiguranje, kao važan segment finansijskog sektora u BiH, a istovremeno primjenjuju i opšte propise koji se odnose na privredna društva u dijelu koji nije regulisan zakonskim propisima o osiguranju.

Entitetskim zakonima o zastupanju i posredovanju u osiguranju⁵ uređeni su poslovi i djelatnost zastupanja i posredovanja u osiguranju u entitetima BiH (RS i FBiH) po pitanju osnivanja, poslovanja, nadzora i prestanka rada zastupnika i brokera u osiguranju.

5.3. Obveznici na tržištu osiguranja u BiH za SPN/FTA

U skladu sa Zakonom o SPN/FTA mjere za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA u sektoru osiguranja u BiH provode sljedeći obveznici:

- društva za osiguranje (koja imaju dozvolu za obavljanje poslova životnog osiguranja),
- društva za zastupanje u osiguranju, banke, mikrokreditna društva i poštanski operateri, (koja imaju zaključen ugovor o zastupanju u osiguranju za vrstu osiguranja, životno osiguranje),
- preduzetnici (obrtni) za zastupanje u osiguranju (koja imaju zaključen ugovor o zastupanju u osiguranju za vrstu osiguranja, životno osiguranje) i
- brokerska društva u osiguranju (koja imaju zaključen ugovor o posredovanju u osiguranju za vrstu osiguranja, životno osiguranje),

Prema Zakonu o SPN/FTA mjere za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA ne primjenjuju se na neživotno osiguranje.

5.4. Struktura tržišta osiguranja u BiH

Sektor osiguranja u BiH u strukturi finansijskih usluga u Bosni i Hercegovini, posmatrano kroz učešće bilansne sume, učestvuje sa 5,47%. Navedeni procent učešća ukazuje da nema značajnijih promjena u posmatranom trogodišnjem periodu, odnosno da je učešće sektora osiguranja u strukturi finansijskih usluga i dalje nisko. Struktura finansijskog sektora po entitetima detaljnije je obrazložena u dijelu izvještaja Podgrupe 4. *Procjena ranjivosti sektora tržišta vrijednosnih papira/hartija od vrijednosti od pranja novca*, u tački 3. *Podaci o tržištu finansijskog sektora BiH*.

Na dan 31.12.2021. godine⁶ ukupna poslovna aktiva društava za osiguranje i reosiguranje u BiH učestvuje u ukupnoj aktivni sektora finansijskih usluga u BiH sa 2.196 miliona KM ili 5,47%, od

³ Zakon o Agenciji za osiguranje u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 12/04).

⁴ Zakon o društvima za osiguranje („Službeni glasnik RS“, br. 17/05, 1/06, 64/06, 74/10, 47/17 i 58/19).

Zakon o osiguranju („Službene novine FBiH“, br. 23/17 i 103/21).

⁵ Zakon o zastupanju u osiguranju i posredovanju u osiguranju i reosiguranju („Službeni glasnik RS“, broj 47/17).

Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju („Službene novine FBiH“, br. 22/05, 8/10 i 30/16).

⁶ Statistika tržišta osiguranja u BiH za 2021. godinu (<http://www.azobih.gov.ba/dokumenti/publikacija-sr-21.pdf>)

čega se na aktivu društava za osiguranje iz RS odnosi 564 miliona KM i na aktivu društava za osiguranje i reosiguranje iz FBiH 1.632 miliona KM.

Ukupan kapital društava za osiguranje i reosiguranje u BiH na kraju 2021. godine iznosio je 516 miliona KM, od čega se na kapital društava za osiguranje iz RS odnosi 166 miliona KM ili 32,17% ukupnog kapitala društava za osiguranje i reosiguranje u BiH, dok se na kapital društava za osiguranje i reosiguranje iz FBiH odnosi 350 miliona KM ili 67,83% ukupnog kapitala društava za osiguranje i reosiguranje u BiH.

Društva za osiguranje u BiH su na dan 31.12.2021. godine zapošljavala 4.590 radnika, od čega je 1.572 radnika bilo zaposleno u društvima za osiguranje iz RS i 3.018 u društvima za osiguranje iz FBiH.

U narednoj tabeli je dat komparativni pregled osnovnih relativnih pokazatelja, vezanih za premiju osiguranja, kojima se mjeri stepen razvijenosti tržišta osiguranja u BiH.

Tabela 1. Premija i makroekonomski pokazatelji (u USD)

Zemlja	Premija/broj stanovnika			Premija/BDP (%)			Životno/Ukupna premija (%)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
BiH	125	127	137	2,19	2,14	2,12	20,77	20,69	21,36
Austrija	2.219	2.311	2.480	4,42	4,80	4,60	31,1	29,9	29,1
Bugarska	236	239	280	2,42	2,40	2,40	12,2	11,5	15,3
Grčka	441	458	510	2,2	2,60	2,5	46,2	47,3	50,8
Mađarska	402	396	445	2,4	2,5	2,4	44,4	44,2	45,3
Rumunija	135	141	166	1,1	1,1	1,1	18,5	17,7	19,10
Slovenija	1.354	1.429	1.047	5,05	5,00	5,00	29,9	29,2	28,40
Srbija	140	154	177	1,93	2,00	1,9	23,5	21,7	21,6
Turska	131	128	124	1,45	1,50	1,30	15,5	18,9	17,9
Hrvatska	391	398	473	2,64	2,90	2,70	29,1	25,3	24,7
Češka	677	676	771	2,83	2,90	2,90	32,0	30,7	28,6

Izvor podataka: Statistika tržišta osiguranja u BiH, Republički zavod za statistiku RS, SwissRe, Centralna banka BiH

Posmatrano u odnosu na zemlje u okruženju, koje imaju sličan nivo ekonomske razvijenosti, učešće premije u BDP je na približno istom nivou i u 2021. godini na nivou BiH iznosi 2,12%. Učešće životnog osiguranja u ukupnoj premiji bilježi stalni rast, ali je i dalje na niskom nivou. Na dan 31.12.2021. godine na nivou BiH učešće životnog osiguranja iznosi 21,36% (u RS 11,21%, u FBiH 25,71%).

Premija po stanovniku je niža, kako u odnosu na razvijena tako i u odnosu na tržišta u razvoju. Na dan 31.12.2021. godine na nivou BiH ista je iznosila 137 USD.

Na dan 31.12.2021. godine dvije trećine tržišta osiguranja u BiH čini tržište osiguranja FBiH, a jednu trećinu tržište osiguranja RS.

Na tržištu osiguranja u BiH u 2021. godini poslovalo je 26 društava, od kojih je 25 društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje. U FBiH je bilo registrovano 11 društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje, dok je u RS bilo registrovano 14 društava za osiguranje.

Od 25 registrovanih društava za osiguranje, 9 društava za osiguranje obavlja djelatnost životnog i neživotnog osiguranja (kompozitna društva), dok se 16 društava za osiguranje bavi isključivo neživotnim osiguranjem. Niti jedno društvo za osiguranje se ne bavi isključivo životnim osiguranjem. Od 9 društava za osiguranje koja obavljaju djelatnost životnog osiguranja, 7 je registrovano u FBiH i 2 u RS, koji su u skladu sa Zakonom o SPN/FTA obveznici provođenja mjera SPN/FTA.

U narednoj tabeli dat je pregled broja registrovanih društava za osiguranje i reosiguranje na nivou BiH i po entitetima, po vrstama osiguranja koje obavljaju.

Tabela 2. Broj društava za osiguranje u BiH i po entitetima i vrstama osiguranja na dan 31.12.2021. godine

Entitet	Broj društava za osiguranje u BiH			
	Kompozitna (životno i neživotno)	Neživotno osiguranje	Reosiguranje	Ukupno
RS⁷	2	12	0	14
FBiH	7	4	1	12
BiH	9	16	1	26

Izvor podataka: Izvještaji entitetskih agencija za osiguranje 2021^{8 9}

Od 9 kompozitnih društava za osiguranje, 8 društava je u većinskom stranom vlasništvu. To podrazumijeva primjenu visokih standarda internih procedura i sistema internih kontrola, budući da su matične kompanije na tržištu EU i vode poslovnu politiku najbolje prakse zbog jake konkurencije na tržištu osiguranja.

U skladu sa zakonskim propisima o osiguranju, društva za osiguranje registrovana u jednom entitetu obavljaju djelatnost osiguranja u drugom entitetu putem filijala/podružnica.

Tokom proteklih godina intenziviran je rad filijala/podružnica društava za osiguranje iz jednog entiteta u drugom entitetu. Na dan 31.12.2021. godine, društva za osiguranje registrovana u RS imala su 9 filijala/podružnica registrovanih u FBiH, dok su društva iz FBiH imala 10 podružnica/filijala registrovanih u RS.

Na tržištu osiguranja u BiH jedan od kanala prodaje osiguranja je prodaja police osiguranja putem posrednika/zastupnika u osiguranju, koji u ime i za račun društva zaključuju ugovore o osiguranju (zastupnici u osiguranju) ili dovode u vezu društvo sa osiguranicima (brokери u osiguranju).

Na dan 31.12.2021. godine u BiH je bilo registrovano ukupno 1.490 zastupnika i brokera u osiguranju (pravna i fizička lica), od čega je 594 bilo registrovano u RS, a 896 u FBiH. Od ukupno registrovanih zastupnika i brokera u osiguranju, djelatnost posredovanja i zastupanja u životnom

⁷ Završno sa 2019. godinom jedno društvo za osiguranje, registrovano u Republici Srpskoj, prestalo je sa obavljanjem djelatnosti životnog osiguranja, a postojeći portfelj je prenijelo na drugo društvo za osiguranje.

⁸ Izvještaj o stanju sektora osiguranja u Republici Srpskoj za period 01.01. do 31.12.2021. godine, str.8.

⁹ Informacija o sektoru osiguranja u Federaciji BiH u 2021. godini, str. 13.

osiguranju u BiH obavljalo je 57 lica, od čega 16 lica u RS i 41 lice u FBiH, koji su ujedno i obveznici provođenja mjera SPN/FTA.

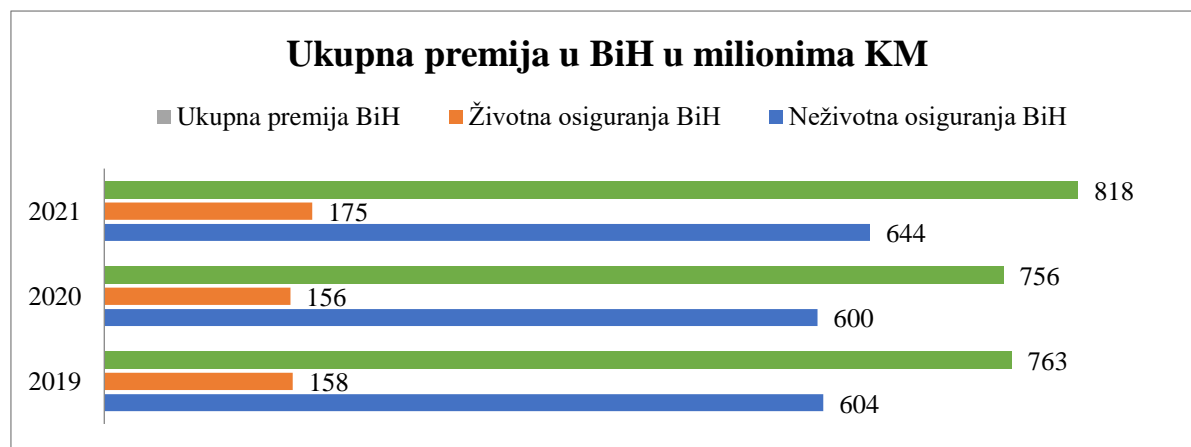
U 2021. godini ukupna premija na tržištu osiguranja u BiH zadržava višegodišnji rast i veća je za 8,27% u odnosu na prethodnu godinu. Na dan 31.12.2021. godine ukupna premija osiguranja je iznosila 818,4 miliona KM, od čega se 643,6 miliona KM ili 78,64% odnosi na neživotno osiguranje i 174,8 miliona KM ili 21,36% na životno osiguranje. Rast premije osiguranja u 2021. godini rezultat je rasta premije životnog osiguranja za 11,77% i rasta premije neživotnog osiguranja za 7,36%. U posljednjih 5 godina premija životnih osiguranja u BiH je porasla za 26%.

Društva sa većinskim stranim kapitalom u ukupnoj premiji učestvuju sa 54,62%. Udio društava s većinskim stranim kapitalom na tržištu životnog osiguranja u 2021. godini iznosi 98,16%.

Na dan 31.12.2021. godine ukupna premija društava za osiguranje registrovanih u RS je iznosila 245,6 miliona KM ili 30,10% ukupne premije u BiH i veća je u odnosu na prethodnu godinu za 8,31%. Ukupna premija društava za osiguranje registrovanih u FBiH iznosila je 572,8 miliona KM ili 69,90% i veća je u odnosu na isti period prethodne godine za 8,25%.

Na narednom grafikonu prikazana je struktura ukupne premije osiguranja u BiH po vrstama osiguranja za posljednje tri godine.

Grafikon 1. Ukupna premija u BiH

Izvor podataka: Statistika tržišta osiguranja u BiH za 2021

5.5. Proizvodi životnog osiguranja u BiH

Za potrebe Procjene ranjivosti sektora osiguranja od pranja novca u BiH, Podgrupa 5 je analizirala sljedeće proizvode životnog osiguranja:

- životno osiguranje – individualno (osiguranje za slučaj smrti, osiguranje za slučaj doživljenja, mješovito osiguranje, doživotno osiguranje za slučaj smrti, mješovito osiguranje kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja i osiguranje kritičnih bolesti),
- rentno osiguranje,
- dodatna osiguranja uz životna osiguranja i
- druge vrste životnih osiguranja.

Tabela 4. Pregled ocjene proizvoda po entitetima na dan 31.12.2021. godine

REZULTATI OCJENE ZA SVAKI PROIZVOD	Ukupni obim/vrijednost proizvoda	
	RS	FBiH
1. ŽIVOTNO OSIGURANJE - INDIVIDUALNI (19)		
1.1. Osiguranje za slučaj smrti	Niska	Niska
1.2. Osiguranje za slučaj doživljenja	Niska	Niska
1.3. Mješovito osiguranje	Srednje niska	Srednje niska
1.4. Doživotno osiguranje za slučaj smrti	Niska	Niska
1.5. Osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja (mješovito osiguranje), kod kojeg ugovaratelj snosi rizik ulaganja	-	Niska
1.6. Osiguranje kritičnih bolesti	Niska	Niska
2. RENTNO OSIGURANJE	Niska	Niska
3. DODATNA OSIGURANJA UZ ŽIVOTNA OSIGURANJA	Niska	Niska
4. DRUGE VRSTE ŽIVOTNIH OSIGURANJA	Niska	-

Početna i krajnja ranjivost pojedinih proizvoda u smislu pranja novca prikazana je na slici 3.

Podgrupa 5 analizirala je varijable: iznos premije, dužina trajanja osiguranja, prosječna premija po polici, upotreba zastupnika, profil klijenata, raspoloživost polica investicionog tipa, nivo gotovinskih aktivnosti, raspoloživost prekogranične upotrebe, anonimna upotreba proizvoda, postojanje tipologija PN po pitanju zloupotrebe proizvoda, mogućnost provjere transakcija i nivo sumnjivih transakcija, mogućnost upotrebe proizvoda u prevarama ili poreskim utajama.

Društva za osiguranje sa sjedištem u RS u 2021. godini obračunala su premiju od 245,6 miliona KM, od čega 53,6 milion KM u FBiH i 192 miliona KM u RS. Premija životnih osiguranja u RS porasla je za 7,4%, a neživotnih za 8,4% u odnosu na prethodnu godinu. Društva za osiguranje sa sjedištem u FBiH u 2021. godini ostvarila su premiju od 572,8 miliona KM, od čega 506,9 miliona KM u FBiH i 65,8 miliona KM u RS. Premija životnih osiguranja u FBiH porasla je za 12,6%, a neživotnih za 6,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Putem kanala prodaje „brokeri i zastupnici u osiguranju“ u 2021. godini društva za osiguranje u BiH su ostvarila bruto premiju u iznosu od 295,5 miliona KM ili 36,1% ukupno obračunate bruto premije u BiH. U vrsti neživotnog osiguranja, putem ovog kanala prodaje, ostvarena je premija u iznosu od 175,8 miliona ili 21,5% ukupne premije osiguranja u BiH, dok je u vrsti životnih osiguranja ostvarena premija u iznosu 119,7 miliona ili 14,6% ukupne premije osiguranja u BiH.

S obzirom da se proizvodi osiguranja mogu koristiti kao sredstvo za PN/FTA, analizirajući prikupljene podatke za svaki pojedinačni proizvod životnog osiguranja, procijenjen je **nizak nivo rizika** od PN. U strukturi proizvoda životnog osiguranja u BiH dominira proizvod mješovitog životnog osiguranja, kojeg karakteriše niska premija, nizak nivo prinosa na ulog te dugi periodi ulaganja.

Bez obzira što društva za osiguranje koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja nisu obveznici po Zakonu o SPN/FTA, Podgrupa 5. je cijeneći iskustva zemalja iz okruženja procijenila da postoji

potencijalni rizik za eventualnu mogućnost zloupotrebe i organizovane prevare kod isplate šteta neživotnih osiguranja, što u konačnici može imati elemente za pranje novca.

5.6. Nadzor SPN/FTA na tržištu osiguranje u BiH

Entitetske agencije su regulatorni i nadzorni organi na tržištu osiguranja u BiH. Njihove nadležnosti propisane su entitetskim zakonskim propisima o osiguranju i Zakonom o SPN/FTA.

Shodno odredbama člana 80. stav (1) tačka g) Zakona o SPN/FTA, entitetske agencije obavljaju direktan nadzor na području entiteta nad radom obveznika iz člana 4. tačka b) Zakona i to nad: društvima za osiguranje, koja imaju dozvolu za obavljanje poslova životnog osiguranja, posrednicima i zastupnicima u osiguranju koja imaju zaključene ugovore o zastupanju, odnosno posredovanju sa društvima za osiguranje u vrsti životnog osiguranja.

Entitetske agencije u okviru svojih redovnih nadzornih aktivnosti provode i nadzor iz oblasti SPN/FTA. Ove poslove obavljaju lica koja imaju visoku stručnu spremu pravnog, ekonomskog ili kriminalističkog smjera i redovno pohađaju specijalističke seminare, radionice i druge vrste obuka. Zadaci zaposlenih vezano za SPN/FTA su: kontinuirani nadzor nad izvještavanjem obveznika, provođenje on site kontrola, učešće u izradi zakonskih i podzakonskih akata, učešće u izradi metodologije nadzora nad provođenjem mjera SPN/FTA, učešće u izradi liste indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija, saradnja sa domaćim i međunarodnim tijelima i učešće u radnim grupama.

U skladu sa preporukama FATF-a i Moneyval-a, a u saradnji sa drugim institucijama, entitetske agencije kontinuirano prate primjenu propisa SPN/FTA u pogledu regulatornih, edukativnih i nadzornih aktivnosti i iste sprovode. Entitetske agencije vode evidencije i posjeduju dokaze o svim edukacijama zaposlenih SPN/FTA. U Aneksu 1. predmetne procjene je dat pregled o edukacijama zaposlenih u entitetskim agencijama u periodu 2017.-2021. godine. Prema podacima prikazanim u Tabelama 10. i 10a., zaposleni iz Agencije za osiguranje Republike Srpske su učestvovali na 19 edukacija, a broj učesnika se kretao od 1 do 10 učesnika po pojedinačnoj edukaciji, dok su zaposleni iz Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine učestvovali na 17 edukacija, a broj učesnika se kretao od 1 do 4 učesnika po pojedinačnoj edukaciji.

Nadzor iz oblasti SPN/FTA, u smislu kontrole procjene rizika od strane obveznika, određivanja i utvrđivanja identiteta klijenta, provjere identiteta klijenta, praćenja klijenta odnosno njegovih poslovnih aktivnosti, uspostavljanja zabrane ostvarivanja poslovnog odnosa sa klijentom, sprovođenje internih kontrola, prikupljanje i dostavljanje podataka nadležnim organima, čuvanje podataka, obavještanje nadležnog organa odnosno Finansijsko obavještajnog odjeljenja Državne agencije za istrage i zaštitu (u daljem tekstu: FOO) i drugo u skladu sa Zakonom o SPN/FTA, vrše entitetske agencije kod kojih je obveznik registrovan, bez obzira da li posluje i u drugom entitetu putem filijale/podružnice.

Kontinuirani nadzor se vrši u prostorijama entitetskih agencija, stalnim praćenjem poslovanja i aktivnosti obveznika provođenja mjera SPN/FTA na tržištu osiguranja oba entiteta, analizom izvještaja i druge dokumentacije koju su obveznici dužni da dostavljaju entitetskim agencijama u

skladu sa Zakonom o SPN/FTA i Smjernicama entitetskih agencija. U postupku kontinuiranog nadzora ovlaštena lica entitetskih agencija sačinjavaju informaciju i ukoliko se utvrde nepravilnosti nalažu se mjere za njihovo otklanjanje ili se pokreće vanredna kontrola na licu mjesta.

Vanredna kontrola se vrši na osnovu nalaza iz kontinuiranog nadzora, saznanja entitetskih agencija ili po prijavi o nesolidnom, nepravilnom ili nezakonitom poslovanju ili postupanju obveznika provođenja mjera SPN/FTA.

Redovna kontrola se vrši u skladu sa godišnjim planom kontrola. Može biti sveobuhvatna kontrola poslovanja obveznika u okviru koje se kontroliše i upravljanje rizikom od SPN/FTA ili ciljana kada se kontroliše samo SPN/FTA. Kod izrade plana redovnih kontrola vrši se analiza i rangiranje obveznika provođenja mjera SPN/FTA zasnovano na riziku, uz razvijanje i primjenu vlastite metodologije za procjenu rizika. Kao polazna osnova za izradu metodologije za procjenu rizika uzimaju se ulazni parametri, odvojeno za životno i neživotno osiguranje, na osnovu kojih se izračunava kako slijedi: stopa rasta obračunate premije, tržišni udio, stopa rasta mjerodavne premije, stopa rasta mjerodavnih šteta, stopa rasta racia šteta, stopa rasta racia troškova sprovođenja osiguranja, učešće troškova sprovođenja osiguranja u režijskom dodatku, kombinovani racio, neto tehnički rezultat u odnosu na mjerodavnu premiju u samopridržaju, koeficijent likvidnosti, nivo pokrivača tehničkih rezervi, racio pokrivenosti kapitala, mišljenje nezavisnog revizora, mišljenje ovlaštenog aktuara, posljednja godina sveobuhvatne kontrole, procenat učešća žalbi prijavljenih Ombudsmanu u osiguranju u odnosu na plaćene štete.

U cilju što adekvatnijeg i jednoobraznog provođenja nadzora izrađena je Metodologija za kontrolu primjene propisa koji se tiču provođenja mjera SPN.

Ovlaštena lica entitetskih agencija koja vrše kontrolu provođenja mjera SPN na licu mjesta, u slučaju utvrđivanja nezakonitosti i nepravilnosti u redovnom poslovanju obveznika provođenja mjera SPN, ukazuju ovlaštenim licima obveznika na te propuste. Nakon završetka kontrole na licu mjesta organizuje se završni sastanak kod obveznika kojem prisustvuju predstavnici najvišeg rukovodstva obveznika i tom prilikom se raspravlja o svim uočenim nepravilnostima, kao i o načinu njihovog otklanjanja sa ciljem da se unaprijedi upravljanje rizikom od PN.

Po završetku kontrole na licu mjesta, sačinjava se Zapisnik o izvršenom nadzoru i isti se prosljeđuje obvezniku i FOO.

Članom 81. Zakona o SPN/FTA propisano je postupanje nadzornih organa u slučaju utvrđenih neusklađenosti. Ukoliko u vršenju nadzora utvrde nepravilnosti ili nezakonitosti u primjeni Zakona o SPN/FTA, entitetske agencije obvezniku nalažu njihovo otklanjanje određujući rok za izvršenje naložene mjere. Ukoliko se u ostavljenom roku ne otkloni utvrđena nepravilnost, preduzimaju se druge mjere u skladu sa zakonskim ovlaštenjima. Kaznene odredbe za kršenje Zakona o SPN/FTA definisane su članom 83. (kažnjavanje pravnih lica i odgovornih lica u pravnom licu za prekršaje), dok je članom 84. definisano kažnjavanje nadzornog organa i odgovornih lica u nadzornom organu.

Zakonom o osiguranju u FBiH, propisane su odredbe za sankcionisanje povrede borbe protiv SPN/FT u poglavlju V Kaznene odredbe - (Prekršaji društva za osiguranje odnosno društva za reosiguranje). Članom 216. stav (1), alineja p), kazniće se obveznik novčanom kaznom u iznosu

od 50.000 do 200.000 KM koje postupa suprotno članu 103. Zakona o SPN/FT. Takođe će se kazniti i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 5.000 KM do 20.000 KM.

Članom 16. Zakona o posredovanju u privatnom osiguranju u FBiH, predviđene su novčane kazne ukoliko posrednici u osiguranju ne postupaju u skladu sa Zakonom o SPN/FT. Članom 16. alineja m) propisano je – Novčanom kaznom od 10.000 KM do 100.000 KM, biće kažnjeni za prekršaj posrednici u osiguranju, ako ne postupaju u skladu sa članom 13a. Zakona o posredovanju u privatnom osiguranju. Novčanom kaznom od 1.500 KM do 15.000 KM kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu.

Zakonom o društvima za osiguranje RS, u članu 54a. propisano je da ukoliko društva za osiguranje u svom poslovanju ne izvrše obaveze i zadatke ili ako ne preduzmu mjere i radnje definisane propisima SPN/FTA, Agencija izdaje prekršajne naloge ili pokreće prekršajne postupke u skladu sa tim propisima.

Zakonom o zastupanju i posredovanju u osiguranju i reosiguranju RS je u članu 46. takođe propisano da zastupnik i posrednik u osiguranju u svom poslovanje ne izvršavaju obaveze i zadatke, ili ako ne preduzmu mjere i radnje definisane propisima SPN/FTA, Agencija izdaje prekršajne naloge ili pokreće prekršajne postupke u skladu sa tim propisima.

U periodu 2017.-2021. godine entitetske agencije, u toku vršenja off site i on site nadzora, su nalagale obveznicima korektivne mjere koje su se prvenstveno odnosile na: usklađivanje internih akata sa propisima o SPN/FTA i dostavljanje istih entitetskim agencijama, dostavljanje odluka o imenovanju lica ovlaštenog za provođenje mjera SPN/FTA i zamjenika ovlaštenog lica, dostavu informacije FOO o imenovanju ovlaštenog lica i zamjenika ovlaštenog lica u skladu sa članom 40. Zakona o SPN/FTA, dopunu sadržaja programa godišnjeg stručnog osposobljavanja i obrazovanja na području SPN/FTA, uspostavljanje evidencija o izvršenim identifikacijama i praćenju klijenata i transakcija u okviru IT sistema.

Na osnovu provedenog istraživanja Podgrupe 5. za potrebe izrade PR u BiH putem upitnika dostavljenog obveznicima provođenja mjera SPN i na osnovu provođenja nadzora od strane entitetskih agencija, potvrđeno je da su naložene upravne mjere bile adekvatne i imale su pozitivan uticaj na ponašanje odgovornih i ovlaštenih lica obveznika, tako da u posmatranom periodu nije bilo pokretanja prekršajnih postupaka i izdavanja prekršajnih naloga od strane entitetskih agencija.

5.7. Smjernice SPN/FTA na tržištu osiguranja u BiH

Smjernice za procjenu rizika i provođenje Zakona o SPN/FTA u osiguranju, donesene od strane entitetskih agencija, usklađene su na međuentitetskom nivou i usklađene su sa zakonskim i podzakonskim propisima za SPN/FTA, međunarodnim standardima po pitanju dubinske analize klijenata zasnovane na riziku uključujući: verifikaciju stvarnog vlasništva klijenata, identifikacije politički eksponiranih lica, novih tehnologija, poslovnih odnosa i transakcija sa klijentima fizičkim/pravnim licima ili finansijskim institucijama iz zemalja visokog rizika, identifikacije klijenata od strane trećih lica, vođenja evidencija, izvještavanja o sumnjivim transakcijama,

dojavljivanja i povjerljivosti, internih kontrola, edukacije zaposlenih, stranih filijala i podružnica, regulacije i supervizije obveznika i nadzornih ovlaštenja.

5.8. Zadaci i obaveze obveznika za provođenje mjera za SPN/FTA

Uprave obveznika u sektoru osiguranja, vodeći računa o reputacionom riziku i ugledu, posvećuju posebnu pažnju segmentu SPN/FTA na način da u skladu sa odredbama Zakona o SPN/FTA, a u cilju otkrivanja i sprečavanja PN/FTA, prilikom obavljanja svojih redovnih aktivnosti izvršavaju obaveze i dužnosti kao što su:

- izrada i primjena internih politika i procedura za provođenje mjera SPN/FTA,
- primjena mjera za identifikaciju i praćenje klijenta,
- imenovanje ovlaštenog lica i zamjenika ovlaštenog lica i obezbjeđenje uslova za njihov rad,
- utvrđivanje indikatora za identifikaciju klijenata i transakcija osumnjičenih za PN/FTA,
- obezbjeđenje zaštite i evidencije podataka,
- obezbjeđenje redovne interne kontrole i revizije,
- izrada procjene rizika, a na osnovu koje se određuje stepen rizičnosti grupe ili pojedinog klijenta, poslovnog odnosa, proizvoda ili transakcije u odnosu na moguće zloupotrebe vezane za PN/FTA,
- obezbjeđenje redovne stručne obuke i edukacije zaposlenih iz oblasti SPN/FTA
- prijavljivanje propisanih i potrebnih podataka i dostava dokaza FOO,
- provođenje mjera Zakona o SPN/FTA u filijalama/podružnicama obveznika.

5.8.1 Interni akti, politike i procedure obveznika o sprovođenju mjera za SPN/FTA

U toku vršenja posrednog i neposrednog nadzora od strane entitetskih agencija za nadzor utvrđeno je da su svi obveznici u sektoru osiguranja donijeli interne akte i programe za procjenu i praćenje rizika SPN/FTA. Internim aktima obveznika utvrđen je stepen rizičnosti klijenata ili pojedinog klijenta, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda u vezi sa mogućnošću zloupotrebe u svrhu PN/FTA, te je utvrđena lista pokazatelja za identifikaciju sumnjivih transakcija i klijenata, kao i program godišnjeg stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih koji obavljaju poslove na SPN/FTA.

5.8.2 Sprovođenje mjera identifikacije i praćenja klijenata

Mjere identifikacije i praćenja klijenata koje sprovode obveznici u sektoru osiguranja su predviđene u članu 7. stav (1) Zakona o SPN/FTA i podrazumijevaju:

- utvrđivanje identiteta klijenta i provjeru njegovog identiteta na osnovu dokumenata, podataka ili informacija dobijenih od pouzdanih i nezavisnih izvora;
- utvrđivanje stvarnog vlasnika;
- dobijanje podataka o svrsi i namjeni prirode poslovnog odnosa ili transakcije, kao i drugih podataka propisanih Zakonom o SPN/FTA;
- sprovođenje stalnog praćenja poslovnih odnosa uključujući i kontrolu transakcija tokom poslovnog odnosa kako bi se osiguralo da su transakcije koje se obavljaju u skladu sa

saznanjima obveznika o klijentovom poslovnom profilu i rizičnosti te, po potrebi, izvoru sredstava i osiguravanje ažurirane dokumentacije, podataka ili informacija koje se vode.

5.8.3 Lica na značajnom položaju (fit and proper)

Entitetske agencije u toku izdavanja dozvola za rad, licenciranja zastupnika i brokera u osiguranju i izdavanja ovlaštenja licima na značajnom položaju u društvu za osiguranje (direktor, izvršni direktor, izvršni članovi upravnog odbora, članovi nadzornih organa) provode posebno propisan postupak u skladu sa zakonskim propisima. U toku provođenja postupka ocjenjuje se da li lice ispunjava uslove za davanje saglasnosti za imenovanje na značajnu funkciju u društvu za osiguranje na osnovu priložene dokumentacije, popunjenog upitnika i obavljenog intervjua. Ukoliko nisu ispunjeni svi propisani uslovi, zahtjev se odbija. Sva dokumentacija i podaci koji su vezani za postupke izdavanja dozvola za rad, licenciranja zastupnika i brokera i izdavanja ovlaštenja licima na značajnom položaju u društvu za osiguranje čuvaju se u stalnim dosijeima kod entitetskih agencija.

U entitetskim zakonima iz oblasti osiguranja propisano je da lica koja su bila osuđivana za utaju i pronevjeru u službi, zloupotrebu položaja, krivotvorenje, upotrebu krivotvorenih dokumenata, krađu javne ili privatne imovine, davanje lažnih izjava, davanje ili uzimanje mita, ili bilo koje drugo krivično djelo predviđeno zakonom u vezi sa obavljanjem njihove profesionalne djelatnosti, ne mogu biti birana ili postavljena za lica na značajnom položaju, a što podrazumijeva i krivična djela iz oblasti PN/FTA. Entitetske agencije mogu razriješiti lica na značajnom položaju, ako u toku obavljanja funkcije, po bilo kom osnovu, prestanu ispunjavati propisane uslove. Takođe, propisane su mjere nadzora koje entitetske agencije mogu preduzeti prema licima na značajnom položaju u slučaju nepostupanja društva za osiguranje u skladu sa rješenjima o otklanjanju nezakonitosti i nepravilnosti u poslovanju, kao i o preduzimanju i sprovođenju dodatnih mjera koje su naložile entitetske agencije.

U entitetskim zakonima koji regulišu posredovanje i zastupanje u osiguranju propisano je da samo ovlašteni zastupnici i brokera u osiguranju koji su upisani u registre entitetskih agencija mogu obavljati ove poslove. Jedan od uslova za dobijanje ovlaštenja za posredovanje i zastupanje u osiguranju je da fizičko lice nije pravosnažno osuđeno za krivična djela protiv privrede i platnog prometa, a krivičnim zakonima (KZ BiH, KZ RS, KZ FBiH i KZ BDBiH) propisano je da je krivično djelo pranje novca. Entitetske agencije oduzimaju ovlaštenje zastupnicima i brokerima, ukoliko prestanu da ispunjavaju zakonom propisane uslove za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju.

Entitetske agencije u toku provođenja nadzora nad radom organa društava za osiguranje ocjenjuju da li lica obavljaju poslove u skladu sa propisima i da li i dalje ispunjavaju sve uslove koje su ispunjavali prilikom davanja prethodnih saglasnosti.

5.8.4 Uslovi za imenovanje ovlaštenog lica za sprovođenje mjera za SPN/FTA i zaposlenje kod obveznika

Odredbama člana 40. i 41. Zakona o SPN/FTA propisani su uslovi za imenovanje ovlaštenih lica i zamjenika ovlaštenih lica obveznika i to:

- osiguranje rukovodećeg radnog mjesta za ovlašteno lice po sistematizaciji radnih mjesta koje omogućava brzo, kvalitetno i pravovremeno izvršavanje zadataka,
- ovlašteno lice treba da ima odgovarajuće profesionalne kvalifikacije za zadatke SPN/FTA,
- da nije osuđivano pravosnažnom presudom niti da se protiv njega vodi krivični postupak, te da dobro poznaje prirodu poslovnih aktivnosti obveznika na poljima izloženim riziku PN/FTA.

Članom 44. Zakona „Integritet zaposlenih“, propisano je da je obveznik dužan utvrditi postupak zasnivanja radnog odnosa na radnom mjestu na kojem se primjenjuju odredbe Zakona o SPN/FTA, u smislu da kandidat za to radno mjesto nije bio osuđivan pravosnažnom presudom niti da se protiv njega vodi krivični postupak, s izuzetkom za krivična djela iz oblasti sigurnosti saobraćaja. Ukoliko nisu ispunjeni navedeni uslovi, ne može se zasnovati radni odnos kod obveznika.

Entitetske agencije u toku vršenja nadzora ocjenjuju da li poslove ovlaštenih lica obavljaju lica koja ispunjavaju propisane uslove. Svi obveznici su imenovali ovlaštena lica i zamjenika ovlaštenog lica i interno regulisali postupak i način kojim preduzimaju disciplinske mjere ako zaposleni ne izvršavaju svoje obaveze kada dođe do narušavanja obaveza usklađenosti sa propisima koji se odnose na SPN/FTA.

U okviru provedenog istraživanja Podgrupe 5 za potrebe izrade PR u BiH, obveznici u sektoru osiguranja su se izjasnili da nije bilo narušavanja politike usklađenosti i pokretanja disciplinskih mjera protiv zaposlenih, te da njihovo osoblje nije podložno korupciji niti je bilo slučajeva pronevjere među zaposlenim. Također, obveznici donose Programe obuke kadrova sa obukom istih u cilju podizanja svijesti rukovodstva i zaposlenika, te poduzimaju aktivnosti na dosljednoj primjeni propisa i internih akata obveznika.

5.8.5 Lista indikatora

Članom 47. Zakona o SPN/FTA i Smjernicama entitetskih agencija propisana je lista indikatora, opštih i posebnih, za prepoznavanje stranaka i transakcija u vezi s kojima postoji rizik za PN/FTA, te su na osnovu navedenih propisa obveznici u sektoru osiguranja utvrdili liste pokazatelja za identifikaciju sumnjivih transakcija.

Takođe dostupne su i liste zemalja koje primjenjuju standarde i zemalja koje ne primjenjuju standarde u oblasti SPN/FTA.

5.8.6 Vođenje evidencija obveznika

U skladu sa odredbama Zakona o SPN/FTA, obveznici vode evidencije o izvršenoj proceduri identifikacije i praćenja klijenata i transakcijama, sa propisanim minimalnim sadržajem informacija. Obveznici, za svoje potrebe čuvaju kopije dokumenata na osnovu kojih su izvršili identifikaciju klijenata, na kojima navode kada i gdje je izvršen uvid u originalni dokument.

Informacioni sistemi koje koriste obveznici ne sadrže posebne evidencije iz domena SPN/FTA, zbog čega uglavnom koriste excel format za praćenje transakcija i klijenata.

5.8.7 Interna kontrola

Na osnovu člana 46. Zakona o SPN/FTA, obveznici u sektoru osiguranja su dužni da obezbjede redovnu internu kontrolu i reviziju obavljanja poslova sprečavanja i otkrivanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

U toku on site nadzora entitetskih agencija, kao i na osnovu podataka dostavljenih u okviru istraživanja iz upitnika, sprovedenog za potrebe izrade PR u BiH, utvrđeno je da obveznici:

- vrše interne kontrole stalnim praćenjem procesa poslovanja od strane ovlaštenog lica za provođenje mjera SPN/FTA,
- sačinjavaju informacije o provedenim kontrolama iz segmenta SPN/FTA,
- obavljaju reviziju provođenja propisa u vezi SPN/FTA, te entitetskim agencijama dostavljaju izvještaj/informaciju o reviziji i uočenim nedostacima sa prijedlozima za otklanjanje.

5.8.8 Procjena rizika

Članom 5. Zakona o SPN/FTA, te podzakonskim aktima obveznici u sektoru osiguranja su dužni donijeti interne programe kojim će se odrediti nivoi rizika grupa klijenata ili pojedinačnog klijenta, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda u vezi sa mogućnošću zloupotrebe PN/FTA.

Obveznici vrše identifikaciju i analizu klijenata te određuju kategoriju rizičnosti klijenta. Obveznici imaju informacione sisteme za identifikaciju i praćenje klijenata koji ne omogućava potpunu podršku procesu upravljanja rizikom od PN u smislu da nije omogućeno praćenje transakcija klijenata u odnosu na njihove profile i praćenje sumnjivih transakcija. Postoji sistem čuvanja i arhiviranja podataka i informacija u vezi SPN u sklopu IT sistema obveznika.

Za informacije o klijentima obveznici koriste različite baze podataka (komercijalnu bazu podataka Dow Jones, registar pravnih subjekata, bon.ba, informacije sa interneta, sredstava javnog informisanja i sl.).

Identifikacija fizičkih lica omogućena je preko jedinstvenog matičnog broja. Jedinstveni matični broj se dodjeljuje i stranim državljanima u BiH pod određenim uslovima koji su propisani Zakonom o JMB.

Identifikacija klijenata pravnih lica registovanih na teritoriji BiH se može naći na sajtovima bizreg.pravosudje.ba i www.apif.net, a registraciju tih pravnih lica vrše nadležni sudovi (nadležni - privredni sudovi u RS, općinski sudovi u FBiH i Osnovni sud Brčko Distrikt BiH).

Drugi izvori pouzdanih informacija i podataka ne postoje, odnosno nisu javno dostupni, a koji bi bili relevantni za praćenje klijenta.

5.8.9 Edukacija i stručno osposobljavanje obveznika

Zakon o SPN/FTA i Smjernice entitetskih agencija, propisuju redovno stručno obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih koji obavljaju poslove na provođenju mjera SPN/FTA tj. upoznavanje sa odredbama zakona i propisima donesenim na osnovu zakona i internih akata, stručnom literaturom o SPN/FTA, listom pokazatelja za prepoznavanje sumnjivih aktivnosti klijenata i sumnjivih transakcija. Pored navedenog propisana je obaveza izrade programa godišnjeg stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih koji rade na poslovima SPN/FTA do kraja marta tekuće godine.

Na bazi navedenog obveznici su donijeli program obuke na način da zaposleni imaju obuku najmanje jednom godišnje, a ukoliko ima potrebe i češće. Pojedini obveznici, koji koriste zastupničku i posredničku mrežu organizuju i interne edukacije za svoje zastupnike. Prilikom provođenja nadzora kontroliše se i provođenje programa obuke. U okviru obuke zaposleni se upoznavaju sa tipologijama pranja novca, načinima prepoznavanja novih tehnika, identifikacijama potencijalnih klijenata u segmentu pranja novca, kao i pravnog sankcionisanja identifikovanih lica i učinjenih radnji.

5.8.10 Podaci o transakcijama

Obveznici SPN/FTA Finansijsko-obavještajnom odjeljenju (FOO) dostavljaju izvještaje o sumnjivim transakcijama u skladu sa Zakonom o SPN/FTA, Pravilnikom o provođenju Zakona o SPN/FTA, Uputstvom o načinu popune obrazaca i elektronskog unosa podataka za prijavu novčanih transakcija od strane obveznika.

Entitetske agencije u toku provođenja nadzora vrše kontrolu uspostavljenih poslovnih odnosa. Finansijsko-obavještajno odjeljenje (FOO) po Zakonu o SPN/FTA vrši indirektan nadzor nad obveznicima iz sektora osiguranja, te je u izvještajnom periodu zaprimilo 15 prijava sumnjivih transakcija od strane obveznika iz sektora osiguranja.

Od 15 prijavljenih transakcija 13 je prijavilo jedno osiguravajuće društvo, a po jednu prijavu su izvršila dva osiguravajuća društva.

Analizirajući prijavljene sumnjive transakcije u 12 slučajeva, na osnovu analize utvrđeno je da je sumnja odbačena, te da u osnovi nije bilo elemenata za prijavu, odnosno sumnje su bile neosnovane.

FOO je poslije izvršene analize za tri prijave potvrdio sumnju obveznika. Za jednu prijavu poslano je obavještenje Finansijsko obavještajnoj jedinici jedne države, a za jednu prijavu obavješten je nadležni organ. Po jednoj prijavi sumnje osiguravajućeg društva, koja se odnosi na ponudu za sklapanje ugovora o osiguranju života za slučaj smrti od posljedica nezgode na ime fizičkog lica, sa istim nije potpisan ugovor, iako je lice uplatilo novčani iznos. Informacija o navedenom je proslijeđena nadležnom Tužilaštvu obzirom da je Državna agencija za istrage i zaštitu postupala po zahtjevima istog i da je predmetno fizičko lice osumnjičeno za počinjenje krivičnih djela zloupotreba položaja i ovlašćenja i pranje novca.

U posmatranom periodu evidentno je da su obveznici iz sektora osiguranja u manjoj mjeri vršili prijavu sumnjivih transakcija/klijenata FOO-u odnosu na ostale obveznike. Takođe, od prijavljenih sumnjivih transakcija jedna je prosljeđena nadležnom Tužilaštvu za krivično djelo pranje novca, što je nisko učešće kvaliteta prijava u ukupnom broju prijava sektora, te je potrebno nastaviti sa radom na aktivnostima na podizanju kvaliteta izvještaja o sumnjivim transakcijama i razvoja pravila i procedura koje će omogućiti izvještavanje FOO-a. Nadalje, većinu prijava sumnjivih transakcija izvršilo je jedno društvo za osiguranje.

Međutim, sama analiza klijenata, izvještaja, statistike i izvršeni nadzori u prethodnom periodu, pokazuju da proizvodi u osiguranju, transakcije životnog osiguranja, nizak nivo prinosa na ulog te dug period ulaganja nisu imali elemenata koji bi upućivali na pranje novca.

Obveznici su internim aktima propisali da kod uspostavljanja korespondentnog poslovnog odnosa vrše primjenu odredbi člana 23. i 24. Zakona o SPN/FTA.

Entitetske agencije u toku provođenja nadzora vrše kontrolu uspostavljenih prekograničnih korespondentskih odnosa.

U posmatranom periodu nije bilo uplata premija osiguranja iz „off shore“ destinacija na račune osiguravajućih društava u Bosni i Hercegovini.

5.9. Zaključak

Analizirajući zakonske propise procijenjeno je da je oblast osiguranja u BiH regulisana na zadovoljavajući način u smislu objezbjeđenja zaštite i sprečavanja rizika od PN/FTA. U cilju primjene navedenih propisa obveznici provođenja mjera SPN/FTA na tržištu osiguranja u BiH su donijeli interne akte i sprovode mjere za otkrivanje i sprečavanje PN/FTA.

Tržište osiguranja u BiH je u razvoju. Učešće sektora osiguranja u finansijskom sektoru BiH raste, ali je još uvijek po svim relevantnim parametrima (ukupnoj aktivni, kapitalu, broju transakcija, ukupno obračunatoj premiji osiguranja, učešću premije životnog osiguranja u ukupnoj premiji) na niskom nivou.

Iako u strukturi proizvoda životnog osiguranja u BiH dominira proizvod mješovitog životnog osiguranja, koji karakteriše niska premija, nizak nivo prinosa na ulog, dugi periodi ulaganja, proizvodi osiguranja mogu se koristiti kao sredstvo za PN/FTA.

Uzimajući u obzir prikupljene podatke procjenjujemo da je „nizak nivo“ ranjivosti sektora osiguranja u BiH od PN/FTA u odnosu na druge sektore. Međutim, postoje stalne moguće prijetnje od PN/FTA. Sektor osiguranja potencijalni je cilj onima koji peru novac i finansiraju terorizam. Razvojem tržišta životnog osiguranja, u smislu modifikacije postojećih i uvođenja novih proizvoda, ove prijetnje će biti sve izraženije. Obveznici u sektoru osiguranja, mogu svjesno ili nesvjesno, biti uključeni u PN/FTA i na taj se način izlažu reputacionom, operativnom i pravnom riziku. Oni moraju konstantno raditi na unaprjeđenju svojih znanja i vještina u otkrivanju PN/FTA,

kroz redovne obuke i obavezno obučavanje svojih zaposlenih, uspostavljajući pri tome adekvatan sistem internih kontrola i informatičku podršku. Entitetske agencije za nadzor moraju kontinuirano pratiti primjenu propisa od strane obveznika i preduzimati odgovarajuće mjere. Potrebno je obratiti posebnu pažnju i na promjenu vlasničke strukture kako bi se izbjegle ilegalne radnje.